तदेवमसंभावनाविपरीतभावनाभ्यामुपदिष्टंतत्त्वमनवगाहमानंप्रति तन्निवृत्तयेगुरूपदेशंविनाऽपिस्वान्वयव्यतिरेकाभ्यामेवतत्त्वप्रतिपत्तिर्भवतीति दर्शयितुमाह प्रायेणेति लोकतत्त्वस्यविचक्षणाः परीक्षकाः अशुभाशयात् विषयवासनातः ॥ १९ ॥ तदुपपादयति आत्मनःपश्वादिशरीरेऽप्यात्मैवहिताहितज्ञानेगुरुः ॥ २० ॥ तत्रप्रत्यक्षंदर्शयति पुरुषत्वेचेति तथाचश्रुतिः पुरुषत्वेचाविस्तरामात्मासहिप्रज्ञानेनसंपन्नतमोविज्ञातंवदतिविज्ञातंपश्यतिवेदश्वस्तनंवेदलोकालोकौमर्त्येनामृतमीप्सत्येवंसंपन्नोऽथेतरेषांपशूनामशनापिपासेएवाभिविज्ञानमिति ॥ २१ ॥ अतःपुरुषंस्तौति एकइति ॥ २२ ॥ अनुमानमाह अत्रपौरुष्यांपुरि युक्ताः अप्रमत्ताः अग्राह्यंग्राह्येभ्योऽहंकारादिभ्योव्यतिरिक्तंमामद्धासाक्षान्मृगयंति मार्गणे

श्रीभगवानुवाच प्रायेणमनुजालोकेलोकतत्त्वविचक्षणाः॥ समुद्धरंतिह्यात्मानमात्मनैवाशुभाशयात्॥ १९॥ आत्मनोगुरुरात्मैवपुरुषस्यविशेषतः॥ यत्प्रत्यक्षानुमानाभ्यांश्रेयोऽसावनुविंदते॥ २० ॥ पुरुषत्वेचमांधीराःसांख्ययोगविशारदाः॥ आविस्तरांप्रपश्यंतिसर्वशक्त्युपबृंहितम् ॥ २१ ॥ एकद्वित्रिचतुष्पादोबहुपादस्तथाऽपदः॥ बह्व्यःसंतिपुरःसृष्टास्तासांमेपौरुषीप्रिया॥ २२॥ अत्रमांमार्गयंत्यद्धायुक्ताहेतुभिरीश्वरम्॥ गृह्यमाणैर्गुणैर्लिंगैरग्राह्यमनुमानतः ॥ २३ ॥ अत्राप्युदाहरंतीममितिहासंपुरातनम् ॥ अवधूतस्यसंवादंयदोरमिततेजसः॥ २४॥ अवधूतंद्विजंकंचिच्चरंतमकुतोभयम् ॥ कविंनिरीक्ष्यतरुणंयदुःपप्रच्छधर्मवित्॥ २५॥ यदुरुवाच कुतोबुद्धिरियंब्रह्मन्नकर्तुःसुविशारदा॥ यामासाद्यभवाँल्लोकंविद्वांश्चरतिबालवत्॥ २६॥

प्रकारद्वयमाह गृह्यमाणैर्बुद्ध्यादिभिर्गुणैर्हेतुभिःजडानांप्रकाशःस्वप्रकाशमेकंविनानघटतइति अनुपपत्तिमुखेनलक्षकैः तथातैरेवलिंगैर्व्याप्तिमुखेनानुमानतः ईश्वरंप्रवर्तकंमृगयंते बुद्ध्यादिकरणानिकर्तृप्रयोज्यानिकरणत्वाद्वास्यादिवदिति तदुक्तम् भगवान्सर्वभूतेषुलक्षितःस्वात्मनाहरिः दृश्यैर्बुद्ध्यादिभिर्द्रष्टालक्षणैरनुमापकैरिति नचैतावताआनुमानिकआत्माइतिमंतव्यम् देहादिव्यतिरिक्तत्वंपदार्थशुद्धिमात्रस्यैवानुमानेनविवक्षितत्वात् ॥ २३ ॥ भूयोऽन्वयव्यतिरेकाभ्यांअसंभावनादिनिवृत्ताविविहासमाह अत्रापीति ॥ २४ ॥ २५॥ सुविशारदा अतिनिपुणा सर्वलोकविलक्षणा ॥ २६ ॥